

FUGLEFRISTEDER.

AF

A. HAGERUP.

Som kortelig refereret i dette Tidsskrift (3. Aarg. Hefte II) har man nylig i Tyskland taget fat paa at oprette Fuglefristeder. Efter forskellige Artikler i »Ornith. Monatsschrift« meddeles nedenfor noget nærmere om disse Bestræbelser.

Efter Ansøgning til den preussiske Regering fra den tyske Forening for Fuglebeskyttelse blev Øen Memmert ved Weserens Munding givet i Forpagtning paa 12 Aar til Foreningen ved 2 befuldmægtigede Medlemmer. Af Kontraktens Bestemmelser fremhæves: Den aarlige Afgift er 3 (tre!) Mark; Foreningen faar Ret til at opføre et Vogterhus og forpligtes til at plante Hjelmene. Et af Foreningens Medlemmer, O. Leege, der bor paa den nærliggende Ø Juist, inspicerer jævnlig Memmert og giver Beretninger om Fuglebestanden. Staten giver et aarligt Tilskud paa 600 Mark, der anvendes til Lønning for en Vogter, der i Fuglenes Yngletid bor paa Øen. — Der blev dernæst opført en primitiv Bolig og ansat en Vogter, der velbevæbnet og ledsaget af glubske Hunde møder frem for at hindre enhver uberettiget Landgang. Da der allerede hersker Mangel paa Redepladser, forsøger man nu at opnaa Landvinding ved Dæmninger og Hjelmeplantning. Kun undtagelsesvis tilstedes Besøg. Tilladelseskort faas hos Landraad Bayer i Norden.

Som Filial af den nævnte Forening dannedes i 1907 Foreningen »Jordsand«, der samme Aar oprettede et Fuglefristed paa den lille ubeboede Hallig Jordsand, der ligger midtvejs mellem Sylt og Sønderjylland. Senere har Foreningen for at danne nye Fristeder for 12,000 Mark købt den nærliggende ubeboede Hallig Norderoog og forpagtet »Albuen« paa Sylt. Paa Foranledning af Foreningen er der god Udsigt til, at den lille Ø Frieschen i Elbmundingen og Øen Werder ved Kysten af Pommern vil blive fredede. Endvidere har den udvirket, at den Mecklenburgske Regering for nylig har udstedt en Forordning, hvorefter Øen Langenwerder ikke maa betrædes i Tiden fra 15 April til 15 August hvert Aar under Straf af indtil 10 Mark eller 5 Dages Fængsel samt Konfiskation af Jagtrede. Fisker Schwartz i Gollwitz ansættes som Vogter, hvis Anordninger ubetinget skal lystres!

Paa hver af Halligerne Jordsand og Norderoog bor der nu hvert Aar i 3 à 4 Maaneder en Vogter (Løn 150 Mk. om Maanednen), der skal paase at ingen uberettiget lander paa Øen; desuden skal han 1 à 2 Gange om Ugen tælle alle Rederne.

Vogteren paa Norderoog, en dansktalende Mand fra Bredebro ved Navn Vand er man særdeles tilfreds med. Han vogter Fristedet med Nidkærhed og er endda ikke bange for, bevæbnet med en lang Bambusstang at træde op imod Militærpersoner, der lander for i Embeds Medfør at foretage Opmaalinger. Han elsker Fuglene, skelner de forskellige Arter og er fortrolig med deres Levevis. Over hans Dør staar et dansk Vers, som i Beretningen gengives i tysk Oversættelse.

Med Hensyn til Albuen (den nordligste Spids af den lange Ø Sylt) har man benyttet en anden Fremgangsmaade end ved Halligerne. Foreningen har forpagtet hele den Strækning, hvor Fuglene yngler kolonivis og overdraget en af Fyrmestrene ved de derværende 2 Fyrtaarne Opsynet mod en aarlig Løn af 90 Mk. og Ret til Jagt paa Agerhøns, Harer, m. m.

Besøg paa Fristederne Jordsand, Norderoog og Albuen tilstedes alle Fuglevenner. Tilladelseskort faas hos Foreningens Formand, Dr. Dietrich i Hamburg. Det forventes, at de Besøgende vil give ham Meddelelse om de fundne Arter, Redeantal o. l., hvorved opnaaes nogen Kontrol med Vogterne.

Paa efterstaaende Tavle er anført de ynglende Par, som oftest efter de af Vogterne talte Reder, af og til kontrolleret af Bestyrelsesmedlemmer. Paa Memmert foregaar Tællingen med ægte tysk Grundighed: paa de 2 egentlige Ynglesteder i Klitterne er hver Rede bogført og betegnet ved en numereret Pæl; kun de forholdsvis faa Reder paa fladt Land udenfor Kolonierne er talte skønsmæssigt. Det fremgaar af Tallene, at det hovedsagelig er Maager og Terner, der tiltager under Fredningen; desværre gælder dette dog ikke om Rovternen, der kun lige kan holde Stillingen. Det menes, at Albuen er dens sidste Yngleplads i Nordeuropa og at Norderoog er det eneste Sted paa tysk Omraade, hvor Splitternen nu ruger. Det er vel endnu, efter saa faa Aars Fredning, for tidligt at danne sig et paalideligt Skøn over Fredningens Virkninger; man maa haabe, at ogsaa disse Arter maa gaa frem i Antal og, udbredende sig fra Fristederne, danne nye Kolonier.

I andre Lande er man ogsaa (ifølge det nævnte tyske Tidsskrift) godt i Gang med at indrette Fristeder. I Sverige er der

	Memmert			Jordsand				Albuen			Norderoog												
	tid- ligere	1907	1908	tid- ligere	1907	1908	1909	1907	1908	1909	1908	1909											
Anas boscas											yngl.	21											
Tadorna cornuta . .			1					10				2											
Som. mollissima . .								1 60-80	tilfr ¹	tilt.													
Aegial. cantiana . . .	30	50	50	} 2-3	10	12		? 15-			tilt.	yngl.	25										
— hiaticula								8 20					?	3									
Hæm. ostreologus . .	20	30	50	7-8	12	10	20		tilfr.			yngl.	130										
Totanus calidris . . .	2	1	3	2-3	2	4	2					yngl.	13										
Larus canus		1	3					10	aft.	16-18													
— argentatus	80	300	600				1	250	tilfr.	tilt.		yngl.	70										
Sterna minuta	100	100	50		25	30	70	50	tilfr.	tilt.		yngl.	70										
— hirundo	} 200	500	1000	} 120	500-	700	1200	150	tilfr.	} aft.	yngl.	} 450											
— macrura													150	550									
— cantiana													100					(2)				600	2300
— caspia								13	9	11													
Alauda arvensis . . .	3	5	5	talr.	talr.	talr.	3					yngl.											
Sturnus vulgaris . .			4										20										
Anthus pratensis . .	5	5	5																				
Motacilla alba	1		1																				
Saxicola oenanthe . .	1																						

1. Jan. 1910 traadt en Lov i Kraft, hvorefter der paa Statens Grund bliver 14 Fristeder, hvis Størrelse varierer mellem 20 Hektarer og 19 Kvadratmile (?). I de Nordamerikanske Fristater gaar det endnu mere storslaet til: »Audubon Association« havde i 1904 paa købte og forpagtede Fristeder ansat 33 Vogtere, og Forbundsregeringen har i 1903—1907 bestemt 16 Distrikter til Fristeder for Fugle.

I Danmark har vi jo de af Staten fredede Arealer ved Ringkøbing Fjord, nemlig Tipperne og Klægbanken. Det er langt større Arealer end de tyske Fristeder, og de beboes af langt flere Fugle, baade hvad Arter og Individuer angaar; men til Gengæld bliver Fredningen neppe saa energisk haandhævet, idet der ikke bor noget Opsyn paa de fredede Steder. Tipperne bestaar af saa vidtstrakte, afsides beliggende Flader, at ombøende Folk vistnok uden større Risiko kan plyndre Rederne. Klægbanken ligger nærmere ved Opsynet, men der kan dog let ske Landgang og plyndres, uden at Sognefogeden altid kan hindre

¹ Tilfredsstillende.

det eller kende de Skyldige. Imidlertid betyder den Beskyttelse, som Fuglene nu nyder her, et stort Fremskridt imod tidligere Tider, da ikke blot Egnens Folk, men ogsaa danske og engelske Samlere huserede paa Tipperne og hjembragte rigt Bytte. Medens det neppe kan nytte at tænke paa at faa ansat Vogtere, der i Yngletiden skulde bo paa Tipperne og Klægbanken, kunde et Par mindre kostbare Ønsker maaske realiseres, nemlig for det første periodiske — helst aarlige — Beretninger om Fuglebestanden med omtrentlige Tællinger af de rugende Fugle, mulig ved Samvirken mellem Opsynet og vor Forening eller »Svalen«. Det andet Ønske angaar Pladsmangelen. Siden jeg i Halvfemserne besøgte Klægbanken, har dens Rørbevoksning, saa vidt jeg ved, udbredt sig stærkt paa Bekostning af de græsbevoksede Arealer, der egner sig for Reder af Terner og flere andre Arter. Mon der ikke kunde gøres noget for at begrænde Rørvæksten, saaledes at navnlig Splitterne og Sandterne ikke kom til at savne Redepladser. Det maatte vel kunne gøres uden helt at forandre Klægbankens Karakter af Fristed ogsaa for Planter.

Staten har ogsaa paa andre Maader vist sin Interesse for vore Fugle. For en halv Snes Aar siden bevilgedes 2000 Kroner til »Optælling« af Vestjyllands Fugle. Senere er en Del Smaaøer med Statstilskud blevne undersøgte af en Ornitholog paa Statens Regning. Resultatet af disse Optællinger og Undersøgelser er desværre endnu ganske ukendte for Offentligheden, maaske ogsaa for Zoologisk Museum? Endvidere bærer Staten Udgifterne ved Indsendelse til Zoologisk Museum af de ved danske Fyr faldne Fugle, der danner Grundlaget for H. Wingses Aarsberetninger.

Der er en Maade, hvorpaa Staten uden nævneværdig Udgift kunde yde et væsentligt Bidrag til Fredning af Fugle, nemlig ved at beordre Fyrmestrene paa de Smaaøer, hvor der ikke bor andre (eller dog kun faa andre) end Fyrpersonalet, til at sørge for at Fuglene fik fuldstændig Fred til at yngle paa de Fyrmestrene undergivne Øer. Det har vistnok tidligere været saaledes, at Fyrmestrene ligefrem gjorde sig Fordel ikke blot ved selv at spise Æg af de ved Fyrene ynglende Fugle, men ogsaa ved at sælge mange sjældnere Æg til Samlere. Et Paabud alene vilde maaske ikke være tilstrækkeligt; der maatte vistnok ved Tilsyn sørges for, at det overholdtes. Maaske kunde der ogsaa ad privat Vej ydes Fyrmestrene noget Vederlag, dels for even-

tuelt Afsavn af Jagtret, dels for Tilsyn med og Beretning om Fuglebestanden, altsaa en Ordning i Lighed med den ovenfor omtalte med Fyrmesteren paa Albuen. Der er flere Fyrøer, der har været og sikkert igen kan blive ypperlige Ynglesteder for mange, tildels sjeldne Fugle; jeg skal blot nævne Hirtsholmene, Nordre Rønner ved Læsø, Hjelm, Sprogø, Hyllekrog og Christiansø.

Ad privat Vej er der ikke gjort meget for at skaffe Fuglene Fristeder. De fleste Ejere holder sig vel nok Loven efterrettelig, men Loven tillader jo Ejerne at borttage de tidligt lagte Maageæg og denne Ret benytter vist mange Ejere sig af, hvorved Fuglene forstyrres, og andre Fugles Æg gaar vel med i Løbet. Selv hvor Ejeren ikke indsamler de Æg, han har Lov til at tage, mangler vel overalt et effektivt Tilsyn, saa at der intet Sted i Danmark findes et Fuglefristed i den Forstand som de nævnte tyske. Af Foreningen »Svalen« er der etableret et Fristed paa Svane-klapperne ved Saltholm, men der bor ingen i Yngletiden paa disse Holme og de kan vel neppe helt vogtes af de paa Saltholm boende Folk. De klassiske Fugleholme ved Samsø ejes af Grevskabet Samsø. De er fredede, og en gammel Pakhusforvalter i Langøre skal paase, at Fredningen overholdes. Det kan nogenlunde lade sig gøre ved de tæt ved Langøre liggende Holme i Staunsfjord, Hjortholm, Mejlholm o. s. v. De fjernere Øer Kyholm, Lindholm, Vejrø og Bosserne ligger imidlertid saa langt ude i Havet, at de er stærkt udsatte for Plyndringer; da jeg i Maj 1899 besøgte Bosserne, var der ikke et Æg at se paa hele Øen; der var gjort rent Bord, vistnok af Stenfiskere. Paa Vejrø stod et ret solidt bygget Hus, der tidligere havde tjent til Sommerbolig for en Hyrde. Det kunde vist med ringe Bekostning indrettes til Bolig for en Opsynsmand, der kunde værges baade denne Ø og Bosserne.

Dansk ornithologisk Forening er i økonomisk Henseende saa haardt spændt for, at den neppe kan tage virksom Del i Bestræbelserne for at oprette Fristeder, men ethvert af dens Medlemmer ser sikkert med største Sympathi paa »Svalens« Arbejde i den Retning. Lad os haabe, at den snart maa faa Held til at faa oprettet nye Fristeder; der er Øer nok, der egner sig dertil. En lille Henstilling tør man maaske tillade sig: kunde det ikke gøres til Regel, at der om ethvert Fristed aflagdes aarlige Beretninger, saa at man kunde se, om Fuglene ved at tiltage i Antal viste, at de paaskønnede Fredningen?